

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Бурятия

ГБОУ "Цакирская СОШИ ХЭН"

РАССМОТРЕНО
МО ГЦ

Руководитель МО ГЦ

 Хадаева С.Б.

Протокол № 1
от 31.08.2023 г.

СОГЛАСОВАНО
Заместитель директора по УР

 Цыренова Э.Ц.

Протокол № 1
от 31.08.2023 г.

УТВЕРЖДЕНО
Директор

 Абидуева Н.Б.

Приказ № 139
от 31.08.2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета
«Родная литература»

для 10 класса среднего общего образования
на 2023-2024 учебный год

Составитель: Хадаева Сэсэг Баторовна,
учитель бурятского языка и литературы

1. Тайлбари бэшэг

Тус программа гүрэнэй Федеральна стандарт, Буряад Республикын Хуралсалай болон эрдэм ухаанай министерствын туршалгын программа дээрэ үндэхэлэгдэнэ. Буряад дунда хургуулида түрэлхи литература хуралсалай предмет болгогдожо, үзэгдэжэ байдаг гээшэ.

Программа нимэ хубинууднаа бүридэнэ: тайлбари бэшэг, хуралсалай - тематическа түсэб, программын байгуулга ба удха, календарно-тематическа түсэб, хурагшадай мэдэсэ шадабарнин гол эрилтэнүүд, хуралсалай методическа хангалга, хабсаргалта.

Буряад литература үзэлгэ болбол имагтал образоор харуулдаг дээрэхээ хурагшадые арад зондоо үнэн сэхээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ тон ехэ удха шанартай.

Түрэлхи литературын программа тематическа принципэй үндэхэн дээрэ байгуулагдаба. Эндэ арадай аман зохёолнууд, буряад литература сооһоо удхын ба байгуулалтын талаар хурагшадай ойлгосо, мэдэсэдэ таарамжатай уран хайханай зохёолнууд шэлэгдэн абтажа, тайлбарилан уншахаар, шудалан үзэхөөр хараалагдаба. Эдэ зохёолнууд хадаа түүхын үе сагтай, арад зоной үйлэ хэрэгтэй, түүхэтэй, түрүү хүнүүдэй дүрэтэй сэхэ холбоотой юм.

Х классай программа буряад литературын хүгжэлтын түүхэ үзэхөөр табигдаба.

Х класса ниитэ зоной түрүүүзэл бодолтой литературын нягта холбоотой байдагые, арадай ажабайдалда литературын ямар үүргэтэй байһые хурагшадта ойлгуулжа үгэхэ юм.

Литература ахамад классуудта заахадаа, бүхы хүн түрэлтэнэй түүхын бодото ушарнуудай хоорондохи холбоондо, проблемэнүүдтэ, илангаяа моральна удхатай асуудалнуудые тобойлгон илгажа, хурагшадай анхарал хандуулха байна.

Х классай литературын курс монографическа ба обзорно темэнүүдые үзэхөөр хараална. Тинимэхээ хурагшад буряадайнгаа элитэ уран зохёолнуудтай танилсаха аргатай, тэдэнэй литературын хүгжэлтэдэ ямар хуури эзэлдэг, ямар онсо удха, шанар оруулһые ойлгожо абана.

Литературын теоринн ойлгосонуудые хурагшад V-VII классуудта шудалжа эхилээд, VIII-IX классуудта үргэлжэлүүлнэ, хүгжөөнэ. X-XI классуудта бүри орёо ойлгосонуудтай танилсана. Эндэ литературна тип, литературна шэглэл, арадша ёһо реализм гэхэн литературын гол уран методтэй танилсажа шудална.

Литературна ойлгосонуудые удаа дараалан, шата шатаарнь, хоорондонь холбоотойгоор хурагшадай ухаанда бүрилдүүлхэ юм.

2. Нуралсалай- тематическа түсэб

Жэлэй 1-дэхи хахад		Саг
1	Оролто хэшээл. 18-19-дэхи зуун жэлнүүдэй түрэл буряад уран зохиолой бүридэлгэ.	1
2	Оюун ухаанай зохёолнууд. Ульгэрэй далай. Бисачи хүбүүн тухай зүйл. Данжила гэжэ нэрэтэй гэрэй эзэн тухай зүйл	1
3	Буряадай түүхэ бэшэгүүд. В. Юмсунов. Хорин II эсэгийн уг изагуурай туужа	1
4	Д-Ж. Ломбо-Цэрэнов. Сэлэнгын монгол-буряадуудай түүхэ	1
5	Ц. Сахаров. Баргажанай буряадай түүхэ бэшэг	1
6	XX зуун жэлэй эхин үеын түрэл буряад уран зохёол. Б.Б. Барадин «Доржо Банзаров тухай шүлэг», «Ерэнсэй ехэ үбгэн», «Сагай дүрбэн уларил»	1
7	XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай түрэл буряад уран зохёол. Солбонэ Туяа. «Сэсэгтэ тала», «Город», «Сэсэг», «Ангар»	2
8	Классхаа гадуур уншалга	1
9	Б.Б. Барадин «Сэнгэ баабай»	2
10	Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ. «Сэнгэ баабай» зохёолго бэшэхэ	1
11	Ж.Т. Тумунов «Сэсэгмаа»	2
12	Н.Г. Балдано «Энхэ-Булад баатар»	2
13	Классхаа гадуур уншалга	1
14	Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үеын түрэл буряад уран зохёол. Дайнай үеын шүлэглэмэл уран зохёол. Ц. Зарбуев «Нархан» Д. Мадасон «Хабар». «Алта мүнгэнһөө үнэтэй адха хара шорой»	1
15	Классхаа гадуур уншалга	1
16	Дайнай үеын үргэлжэлһэн зохёол Ж. Тумунов «Наранай орохо зүг тээшэ»	1
17	Ц.Н. Номтоев «Сталинград шадарай агууехэ тулалдаан» (дайнай үеын дэбгэрнүүдһээ хэһэгүүд, Д.Д. Хилтухин «Солдадай ном»	1
18	Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ. Эсэгэ Ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн тухай зохёолго бэшэхэ	1
19	Дайнай үеын зүжэглэмэл уран зохёол. Х.Н. Намсараев «Тайшаагай ташуур»	3
20	Ж. Тумуновай уран найханай юртэмсэ «Нойрһоо һэриһэн тала»	5
21	Х.Н. Намсараевай уран найханай юртэмсэ «Үүрэй толон»	5
22	Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ. Ж. Тумунов Х. Намсараев хоёрой романуудые зэргэсүүлэн, зохёолго бэшэхэ	2
	Уран зохёол үзэлгэдэ	27 час
	Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэдэ	4
	Классхаа гадуур уншалгада	3
Жэлэй 2-дохин хахад		
1	Ч.Ц. Цыдендамбаевай уран найханай юртэмсэ «Түрэл нюотагһаа холо»	5
2	Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ	1
3	«Холо ойрын түрэлнүүд»	4
4	А.А. Бальбуравай уран найханай юртэмсэ «Зэдэлээтэ зэбэнүүд»	6
5	Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ	1
6	Ж.Б. Балданжабоной уран найханай юртэмсэ «Сэнхир хаданууд»	4

7	Д.З. Жалсараевай уран найханай юртэмсэ «Газар дэлхэйн дуунууд»	2
8	Класшаа гадуур уншалга	1
9	Н.Г. Дамдиновой уран найханай юртэмсэ «Эсэгийн нэрэ»	2
10	Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ. «Эсэгийн нэрэ» гэхэн поэмээр зохёолго бэшэхэ	1
11	«Шэлдэй зангийн дүүн»	1
12	Класшаа гадуур уншалга	1
13	Д.А. Улзытуевай уран найханай юртэмсэ «Ая ганга», «Баруунай баруун эрьедэ», «Захяа», Эхэ дэлхэйгээ түхэрээлүүлэн дуулааб»	2
14	Класшаа гадуур уншалга	1
15	Н.Ш. Нимбуевай уран найханай юртэмсэ «Шүдэрлэгдэхэн сахилгаан»	1
16	Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ. Уншаад, үзөөд байхадаа...	1
	Уран зохёол үзэлгэдэ	27 час
	Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэдэ	4
	Класшаа гадуур уншалгада	3
	Бүхыдөө	68

3. Программын байгуулга ба удха

Оролто хэшгээл. 18-19-дэхи зуун жэлнүүдэй түрэл бурыад уран зохиолой бүридэлгэ. (1 час)

Оюун ухаанай зохёолнууд. Ульгэрэй далай. Бисачи хүбүүн тухай зүйл. Данила гэжэ нэрэтэй гэрэй эзэн тухай зүйл (1 час)

Нингүүлэхы найхан сэдхэлтэй хүн бүхэнэй буян хэжэ ябабал, өөртэньше, үри хүүгэдтэньше, уг саданартаньше хододоо найн хэрэг тохёолдохо гэхэн удха. Буддын шажанай нургаал заахан зохёолнуудай удха шанар.

Бурыадай түүхэ бэшэгүүд. В. Юмсунов. Хорини 11 эсэгийн уг изагуурай туужа. Д-Ж. Ломбо-Цэрэнов. Сэлэнгийн монгол-бурыадуудай түүхэ. Ц. Сахаров. Баргажанай бурыадай түүхэ бэшэг (1 час)

Уран зохёолшын уран гоё гү, али уран найханай юртэмсэ тухай ойлгосо. Уншагша литературна процессэй эдэбхэтэй хабаадагша. Уран зохёол ба тэрэнэй тайлбарилга. Юэн хүн Сэлэнгийн бурыад-монголнуудай тайшаанар байхан тухай...

Сахаров хадаа «Баргажанай бурыадай түүхэ бэшэгэй» автор болоно. Баргажан бурыадай эгээл дүүрэн түүхэтэ найруулга тухай ...

XX зуун жэлэй эхин үсын түрэл бурыад уран зохёол. Б.Б. Барадни «Доржо Банзаров тухай шүлэг», «Ерэнсэй ехэ үбгэн», «Сагай дүрбэн уларил» (1 час) Шүлэг шэнжэлэлгэ, арадай аман зохёолой зүйлнүүд.

XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай түрэл бурыад уран зохёол. Солбонэ Туяа. «Сэсэгтэ тала», «Город», «Сэсэг», «Ангар» (1 час) Лирикэ. С.Туяагай лирикын ханал бодол шиндхэлгэ. Шүлэг зохёолгын оньһон арга.

Класшаа гадуур уншалга (1 час)

Б.Б. Барадниай зохиохы болон эрдэм шэнжэлхэ ажал «Сэнгэ баабай» (3 час)

Хөөрөөн тухай. Эпическэ зохёолой шэнжэ шанар. Гүнзэгы удхатай, үргэн дэлисэтэй эпическэ зохёолнуудай, жанрнуудай батажалга.

Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ. «Сэнгэ баабай» зохёолго бэшэхэ (1 час)

Ж.Т. Тумунов «Сэсэгмаа»(1 час)
Романай жанр. Эпическэ зохёолой шэнжэ шанар. Гүнзэгы удхатай, үргэн дэлисэтэй эпическэ зохёолнуудай, жанрнуудай батажалга.

Н.Г. Балдано «Энхэ-Булад баатар» (2 час)

Н.Балданогой творческо замаар хронологическа таблица табилга, зохёолго. Драматическа поэмын үлыгэр домогой удхаһаа дулдыдан бии болоһыень ойлгуулха. Драматическа поэмэ, тэрэнэй шэнжэ, шанар тухай хөөрэлдэхэ.

Классһаа гадуур уншалга (1 час)

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үеын түрэл буряад уран зохёол. Дайнай үеын шүлэглэмэл уран зохёол. Ц. Зарбуев «Нарһан». Д. Мадасон «Хабар». «Алта мүнгэһиһөө үнэтэй адха хара шорой» (1 час)

Тус шүлэг байгаали зураглаһан уянгата шүлэг болоно. Лирическэ геройн дүрэ нарһан модоной зүгһөө тодорхойлогдоһон тухай.

Дайнай үеын шүлэгүүдэй удха, тематика тухай..

Классһаа гадуур уншалга (1 час)

Дайнай үеын үргэлжэлһэн зохёол. Ж. Тумунов «Наранай орохо зүг тээшэ». Ц.Н. Номтоев «Сталинград шадарай агууехэ тулалдаан» (дайнай үеын дэбтэрнүүдһээ хэһэгүүд). Д.Д. Хилтухин «Солдадай ном» (2 час)

Дайнай үедэ бэшэдэг уран зохоолшод тухай, хубаарилга.

Дайнай үеын дэбтэрнүүд тухай...

Авторай творческо замтай танилсалга. Д. Хилтухинай «Солдадай ном» гэжэ хоороон соо автор нэгэдэхи нюурһаа хоорэлгэ. Ньюдоо шархатаһан буряад хубуун байшоо – Хэжэнгэ шотагай Доржо Цыренжапов тухай.

Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ. Эсэгэ Ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн тухай зохёолго бэшэхэ (1 час)

Дайнай үеын зүжэглэмэл уран зохёол. Х.Н. Намсараев «Тайшаагай ташуур» (3 час)

Х.Намсараев тухай мэдээ үргэдхэхэ. 19 зуун жэлэй хори буряадуудай түүхэдэ болоһон ушар баримталжа бэшэһэн тухай хэлэхэ. Арадай ядаралта байдал, ангийн тэмсэл эршэтэй боложо байһан тухай хөөрэлдэхэ. Литературна теори: буряад уран зохёолой арадша ёһо.

Ж. Тумуновай уран һайханай юртэмсэ. «Нойрһоо һэриһэн тала» (5 час)

Буряад литературынын түрүүшын роман. Роман соо зураглагдаһан типическэ дүрэнүүдые зураглалга. Нинтын зоной байдал хүнэй өөрынь ябадал хоёрой хоорондох иорёо харилсаае үнэн зүбөөр харуулаһан тухай хөөрэлдэхэ. Литературна теори: реализм, тэрэнэй буряад литературада тогтоннижоһон тухай.

Х.Н. Намсараевай уран һайханай юртэмсэ. «Үүрэй толон»(2 час)

“Үүрэй толон” романай проблематика, нэрын удха, жанрайнь онсо шэнжэ. Романай түүхэтэ үндэһэн, бэшэгдэһэн түүхэнь. “Нойрһоо һэриһэн тала” романтай адли ба адли бэшэ талануудынь.

Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ. Ж.Тумунов Х.Намсараев хоерой романуудые зэргэсүүлэн, зохоолго бэшэхэ (2 час)

Ч.Цыдендамбаев «Түрэл ноюагһаа холо» (5 час)

Түрэл буряад уран зохёолой хүгжэлтэдэ горитой нэмэри оруулһан бэлигтэй уран зохёолшодой нэгэн Чимит Цыдендамбаевич Цыдендамбаевай творческо замыень ханаха, презентаци хараха. Ч. Цыдендамбаев шүлэглэмэл, үргэлжэлһэн, зүжэглэмэл зохёолнуудые олоор бэшэһэн юм гэжэ дабтан хануулха.

Ч.Цыдендамбаев “Холо ойрын түрэлнүүд” (4 час)

Романай жанр. Эпическэ зохёолой шэнжэ шанар. Гүнзэгы удхатай, үргэн дэлисэтэй эпическэ зохёолнуудай, жанрнуудай батажалга.

А.Бальбуров “Зэдэлээгэ зэбэнүүд” (6 час)

Романай нэрын удха, фольклорно үндэһэниинь, зүрилдөөһиний, образно системэнь. Арад зон ба засаг түрэ. Шажан мүргэлэй асуудалнууд. Интеллигенциин үүргэ.

Ж.Балданжабон «Сэхир хаданууд» (4 час)

Роман соо тэрэ үеын арадай байдал харуулһан тухай хөөрэлдөө эмхидхэхэ. Юрын колхознигуудай мэргэжэл, оролдосотой ажал, һонор ухаае Даржаа ахайн дүрөөр харуулһан тухай хөөрэлдэхэ.

Д.Жалсараевай уран найханай юртэмсэ. “Газар дэлхэйн дуунууд” (2 час)

Лирикэ. Д.Жалсараевай поэзиин гол темэнүүд ба жанрнууд. Шүлэгүүдэй баглаа тухай ойлгосо. Шүлэгүүдэй баглаа зохёохы оньһон арга. Д.Жалсараевай публицистическэ стилб. оньһон үгын найруулга хэрэглэһэниинь.

Н.Дамдиновой уран найханай юртэмсэ. “Эсэгийн нэрэ”, “Шэлдэй зангиниин дуун” (3 час)

Лирикэ. Н.Дамдиновой лирикэ соо хүн ба юртэмсэ гэхэн ханал бодол шиидхэлгэ. “Мүшэтэ харгы” гэхэн сонедүүдэй гүрлөө. Сонет ба сонедүүдэй гүрлөө тухай ойлгосо үргэдхэлгэ. Сонедүүдэй гүрлөө зохёолгын оньһон арга.

Д.Улзытуевай уран найханай юртэмсэ. “Ая ганга”, «Баруунай баруун эрьедэ», «Захьяа», Эхэ дэлхэйгээ тухэрэлуулэн дуулааб» (2 час)

Лирикэ. Д.Улзытуевай буряад шүлэг зохёолгодо верлибр, лирическэ миниатюрын жанр, япон шүлэгэй хайку, танка гэхэ мэтэ хэбүүдые нэбтэрүүлгэ. Оршуулга, тэрэнэй орёо заршам.

Н.Нимбуев “Шүдэрлэгдэһэн сахилгаан» ... (1 час)

Үе сагтаа тааруу зохёол бэшэхэ формо бэдэрэлгэ. Буряад романай жанрай өөрэ ба олон янза. Буряад лирикын хүгжэлтэ, тэрэнэй жанрнууд, поэтикэ.

Жэл соо үзэһинөө дабталга, бэхижүүлгэ (1 час)

10-дахи класста гараһанаа согсолхо, дабтаха

4. Календарно-тематическа түсэб

Буриад литератури

10-дахи класс, буриад литератури

№	Программна материал	Разделээр үгтэһэ н саг	Темээр үгтэһэ н саг	болзор	буриадшадай мэдээ, шадабарн, дадал хүгжөөхэ зорилго	буриадшадай бэшгэмэл ба аман хэлэлгэ хүгжөөлгын хүдэлмэри	Хүдэлмэрини н янзанууд ИКТ хэрэглэлгэ
XX зуун жэлэй эхин усын түрэл буриад уран зохёол. Б.Б. Барадни							
1	Оролто хэшгээл. 18-19-дэхи зуун жэлнүүдэй түрэл буриад уран зохёолой бүридэлгэ.	1	1		буриад литератури соо бүтээгдэһэн уран гоё юртэмсэ.	Конспект (3-6-дахи ноур)	«Алтан гадаһан» хрестомати хэрэглэн, угай бэшгэгүүд тухай хөөрэлдэхэ.
2	Оюун зохёолнууд. Ульгэрэй далай. Бисачи хүбүүн тухай зүйл. Данжила гэжэ нэрэгэй гэрэй эзэн тухай зүйл	1	1		Нингүүлэхы байхан сэльхэлтэй хүн бүхэнэй буян хэжэ ябабал, өөртэньшье, үри хүүгэдтэньшье, уг саданартаньшье ходоодоо байн хэрэг тохёолдохо гэһэн удха. Буддын шажанай хургаал зааһан зохёолнуудай удха шанар.	Уран уншалга эмхидхэлгэ «Ульгэрэй далай» гэһэн хургаал зааһан зохёолдо проектын хүдэлмэри бэлдэлгэ	Буддын шажанай зохёолнууд-электрон номоор.... реферат

<p>Буряадай түүхэ бэшгүүд. В. Юмсунов. Хориин 11 эсэгийн уг изагуурай туужа Д-Ж. Ломбо-Цэрэнов. Сэлэнгын монгол-бураядуудай түүхэ Ц. Сахаров. Баргажанай буряадай түүхэ бэшгэ</p>	<p>1</p>	<p>1</p>	<p>Уран зохёолшын уран гоё гү, али уран найханай юргэмсэ тухай ойлгосо. Уншагша литературна процессэй эдэбхэтэй хабаадагша. Уран зохёол ба тэрэнэй тайлбарилга. Юэн хун Сэлэнгын бурад-монголнуудай тайшаанар байһан тухай. Сахаров хадаа «Баргажанай буяадай түүхэ бэшгэй» автор болон. Баргажан буяадай эгээл дурэн түүхэтэ найруулга тухай ...</p>	<p>Агын, Хориин, Баргажанай буяадуудай түүхэ бэшгүүдээр тус тустань реферат бэлдэхэ.</p>	<p>Электронно ном “Уран үгын абдарһаа”</p>
<p>XX зуун жэлэй эхин үеын түрэл буяад уран зохёол. Б.Б. Барадин «Доржо Банзаров тухай шүлэг», «Ерэнсэй сэхэ үбгэн», «Сагай дүрбэн уларил»</p>	<p>1</p>	<p>1</p>	<p>Ород ба бусад арадай уран зохёолнуудай оршуулганууд. Ород драма нажаажа бэшгэн тухай. Нургуулда үхибүүдээ нургаха, ариг сээрэе сахиха, эмшэн докторто хандаха, ари, хаарта хэхэгүй г.м. нургаал номноһон эдэ зохёолнуудай арад зонине гэгээрүүлхэ гэнэн гол удха</p>	<p>Сээжэ болон уран уншалга эмхидхэхэ</p>	<p>Электронно ном “Уран үгын абдарһаа”</p>
<p>XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай түрэл буяад уран зохёол. Солбонэ Туяа. «Сэсэгтэ тала», «Город», «Сэсэг», «Ангар»</p>	<p>1</p>	<p>1</p>	<p>Семинар гээшэ асуудал харюу гэнэн хэбээр хамтын хөөрэлдөөн. Реферат гээшэ нэгэ сэдэбээр бэшгэн дэлгэрэнгы ажал.</p>	<p>Семинар, мини-зохёолго, зохёолгын түсэб, тезис болон реферат бэлдэхэ.</p>	<p>Электронно ном “Уран үгын абдарһаа”</p>

	Классгаа уншалга	гадуур (1 час)	1			Намсараева Ц.Б. Түүхэд мүнхэрлэн нэрэнүүд, Улаан-Удэ, Бэлиг, 2002	Уншаха, шүүмжэлхэ.	
	Б.Б. Барадиной зохиохы болон эрдэм шэнжэлхэ ажал «Сэнгэ баабай»	3	1			Хөөрөөн тухай. Эпическэ зохёолой шэнжэ шанар. Гүнзэги удхатай, үргэн дэлисэгтэй эпическэ зохёолнуудай, жанрнуудай батажалга.	Б.Барадиной эрдэм шэнжэлхы болон олонингын ажал тухай элидхэл бэлдэхэ.	презентаци
	Холбоо хэлэлгэ	1	1			«Сэнгэ баабай» хөөрөөгөөр зохёолго бэшэхэ		
	Ж.Т. Тумунов «Сэсэгмаа»	1	1			Романай жанр. Эпическэ зохёолой шэнжэ шанар. Гүнзэги удхатай, үргэн дэлисэгтэй эпическэ зохёолнуудай, жанрнуудай батажалга.	Сэсэгма басаганай хуби заяан, абари зан тухай эссе бэшэхэ.	
	Н.Г.Балдано «Энхэ-Булад баатар»	2	1			Н.Балданогой творческо замаар хронологическа таблица табилга, зохёолго. Драматическа поэмын үльгэр домогой удхаһаа дулдыдан бии болоһыень ойлгуулха. Драматическа поэма, тэрэнэй шэнжэ, шанар тухай хөөрэлдэхэ.	Драматическа зохёолнуудай онсо шэнжэ тухай «Энхэ-Булад баатар-арадай баатар»-зохёолго бэшэлгэ	Эрхэ-Мэргэн Энхэ-Булад баатарнуудай характеристи кэ, сасуулга бэшэхэ

							Линтература ба оперо. Шэнжэлгын ажал.	«Энхэ-Булад баатар» гэжэ Зүжэгэй оперо боложо табигдаһан түүхэ тухай хөөрэхэ	
	Классһаа уншалга	гадуур	1			1	Тус шүлэг байгаали зураглаһан уянгата шүлэг болоно. Лирическэ геройн дүрэ нарһан модоной зүгһөө тодорхойлогдоһон тухай. Дайнай үеын шүлэгүүдэй удха, тематика тухай..	Сэжэлдэхэ, презентаци бэлдэхэ.	презентаци
	Эсэгэ хамгаалгын дайнай үеын буряад Дайнай шүлэглэмэл зохёол. Ц. Зарбуев «Нарһан» Д. Мадасон «Хабар». «Алта мүнгэнһөө үнэгэй адха хара шорой»	ороноо Агууехэ түрэл буряад уран зохёол. үеын уран Ц. Зарбуев	2			1			
	Классһаа уншалга	гадуур	1				Ород ба буряад уран зохсолшодой дайнай үеын хөөрөөнүүдые зэргэсүүлхэ.	Презентаци бэлдэхэ.	презентаци
	Дайнай үргэлжэлһэн Тумунов «Наранай тээшэ» Ц.Н. Номтоев «Сталинград агууехэ тулалдаан» (дайнай дэбгэрнүүдһээ	үеын зохёол. Ж. орохо зүг Номтоев шадарай тулалдаан» үеын	2			1	Дайнай үедэ бэшэдэг зохсолшод тухай, хубаарилга. Дайнай үеын дэбгэрнүүд тухай... Авторай творческо замтай танилсалга. Д. Хилтухиннай «Солладай ном» гэжэ хөөрөөн соо автор нэгэдэхэ нюурһаа хөөрэлгэ. Нюдөө шархатаһан буряад хүбүүн байшоо – Хэжэнгэ нюотагай Доржо Цыренжапов тухай.	Дайнай үеын үргэлжэлһэн уран зохеол тухай элидхэл бэлдэхэ.	

хэһэгүүд) Д.Д. «Солдадай ном»	Хилтухин Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ.	1			Эсэгэ Ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн тухай зохёолго бэшэхэ		Зохоолог бэшэхэ.	
Дайнай зүжэглэмэл зохёол. Х.Н. Намсараев «Тайшаагай ташуур»	үеын уран	3	1	1	Х.Намсараев тухай мэдээ үргэдхэхэ. 19 зуун жэлэй хори буряадуудай түүхэдэ болоһон ушар баримталжа бэшһэн тухай хэлэхэ. Арадай ядаралга байдал, ангин тэмсэл эршэтэй боложо байһан тухай хөөрэлдэхэ. Литературна теори: буряад уран зохёолой арадша ёһо.		Хүн ба засаг гэжэ сэдбээр хөөрэлдөөн. Зүжэгэй хэлэнүүдэй уран аргуудые элирүүлхэ.	
Ж.Тумуновай Һайханай «Нойрһоо һэриһэн тала»	уран юртэмсэ	5	1	1	Буряад литературынын түрүүшын роман. Роман соо зураглаглан типическэ дүрэнүүдые зураглалга. Нийтын зоной байдал хүнэй өөрын ябадал хоёрой хоорондохой орёо харилсаае үнэн зүбөөр харуулан тухай хөөрэлдэхэ. Литературна теори: реализм, тэрэнэй буряад литературада тогтонжохон тухай.		Геройнуудай бэшхэдээ, хэрэглэлгэ В.Я.Гончар –иллюстрация к роману «Степь проснулась» «Буряад литературынын тишхэдэ роман жанрай бии бололго»- мэдээсэл бэшэлгэ Дэлгэрэй дүрэдэ рецензи бэшэлгэ.	«Дэлгэр Доржиев Цыремпил Сыдуев хоёр» найруулга гү, али сацуулгын характеристи кэ бэшэхэ Түүхын баримтанууд Когнитивнэ карта Түсэб табиха

10	А.Бальбууров «Зэдэлгээтэ зэбэнууд»	6	1					«Полюшне стрельна» – роман (1961) бэшгэлээ. «Зэдэлгээтэ зэбэнууд» – оршуулга (1972) Г. Чингитов, Д. Дугтаров хэлэн байгаа гэжэ хөөрэлдэхэ. Хонгоодорнууд тухай домог, 12 зэдэлгээтэ зэбэнууд, бурыад арал зоной урданай ажабайдал, баяшуул болон утыгтэйшүүлэй хоорондох ангинин тэмсэл, аха дүү арядуудай хоорондох хани барисан тухай хэлэхэ.	Герой бүхэндэ характеристикэ бэшэлгэ. Дэбтэртээ оруулха	Романай түгэсхэлдэ бүхы геройнууд өөһдынтөө алдуу эндүүтээ ойлгожо, хайн тээшээ заварна. Романай сюжет олон жэжэ үйлэнуудхэ бүридэнэ, харин түгэсхэлдөө герой бүхэниинь хубилжа, ондоо болоно гэжэ автор харуулна. Ингэжэ уран зохёолшо ажабайдалай элдэб дутуу дундануудыг шүүмжэлбэшье, өөрынгөө геройнуудта хайн тээшээ хубилха арга боломжо үтэнэ.	Гол геройнуудтаа портретнэ, абари зангайн характеристикэ бэшүүлхэ. Роман соо харуулагдаһан бурыад үндэһэтэнэй ёһо заншал, абари зан тухай хөөрэгты. Зохёол соохи бурыад экзэриүүдэй дүрэнүүдыг шэнжэлэгты	Вигуадхелен,с ом		

	Холбоо хүтжээлт	хэлэлт	1	1			Фольклор ба литература гэрэн сэдвээр бусад агаард шинжлэлтэй ажлал бэлтгэх. «Зэдлэгтэй зэвгнүүд» роман зохиогч ариадтай аман зохиолой, мифологическа, бусад мургэлтэй заншалай зүйлнүүдыг элбүүлжэ, удхынь тайлбарилха.		
11	Ж.Бадланжабон «Сэнхир хаданууд»	«Сэнхир хаданууд»	4	1	1	1	Роман соо тэрэ урын арадай байдал харуулган тухай хөөрөлдөө элбхидхэхэ. Юрын колхознигуудай мургэжэл, оролдосотой ажлал, һонор ухаае Даржаа ахайн дүрөөр харуулган тухай хөөрөлдэхэ.	Романай удхуар тестова хүдэлмэри үнгэртэхэ	Багшын үзэмжөөр, сочинени бэлтгэлтэ
13	Д.Жалсаараевай байханай юртэмсэ, «Газар дэлхэйн дуунууд»	уран байханай юртэмсэ, «Газар дэлхэйн дуунууд»	2	1	1	1	Лирикэ, Д.Жалсаараевай поэзини гол төмөрүүд ба жанрнууд. Шүүлэгүүдэй баглаа тухай ойлого. Шүүлэгүүдэй баглаа зохиохы оньһон арта. Д.Жалсаараевай публицистическэ стиль, оньһон утын найруулга хэрэглэһанинь.	Уран найруулгын зүйлнүүдыг элбүүлэлтэ Уран, сээжэ уншалга-багшын үзэмжөөр	Творческо практикүм-
	Класстаа гадур уншалга		1	1	1				
14	Н.Дамдиновай байханай юртэмсэ, «Эсэгийн нэрэ»	уран байханай юртэмсэ, «Эсэгийн нэрэ»	2	1	1	1	Лирикэ, Н.Дамдиновай лирикэ соо хүн ба юртэмсэ гэрэн һангал бодол пиндихэлтэ. «Мүшэтэ харгы» гэрэн сонедүүдэй гүрлөө, Сонет ба сонедүүдэй гүрлөө тухай ойлого үргэлхэлтэ. Сонедүүдэй гүрлөө зохиолгын оньһон арта.	Уран зохиолын оньһонь элбүүлэлтэ Уран ба сээжээр уншалга-багшын үзэмжөөр	Творческо практикүм-

Холбоо хүгжөөлтэ	Хэлэлтэ	1	1		Уянгата (лирическэ) геройн дүрэдэ тодорхойлго үгэхэ.	Зохёолго бэшэхэ	
“Шэлдэй зангнин дун”	1	1		Шэлдэй занги гэжэ хорн буриад угсаатанай ахалагша, хүсэ эхэтэй, зоригтой, уралшаа ханаатай, сээс мэргэн хүн байһан гэхэ. Энэ хүн тухай ардадэй аман зохёолдо, уран зохёолдо хэдэн ондоогоор хэлгэгдэдэг гэжэ хөөрэгдэхэ.	Хрестомати соо үгтэрэн гурбан янзын (ардадэй дуу, поэмэ, хорн буриадуддай түүхэ) дуунуудынь уншаха, сасуулаха. Юутэрээ адлиб, ондооб гэжэ хөөрэгдөө эмхидхэхэ.	Визуальнелен,с om	
Классһаа гадхур уншалга	1	1		Шэлдэй занги тухай дуун-Ардадэй дуу, Хорн буриадуддай түүхэ, Асагалта бэшэгдэһэн тобошо түүхэ сасуулаха.	Танилсаха, шуулбарилгэ, сасуулаха.		
15 Д.Улзытуевай найханай юртэмсэ.	уран	2	1		Ф.И.Балдаев “Шоно-Баттар”- зурагаар хүдэлмэри, Хэлэг сээжэлдэлтэ	Творческо практикун- Д.Улзытуевай шуулгүүд соохи буриад юртэмсын бүлдэ тэмдэгүүд” – зохёолго бэшэлтэ	
“Ая ганга”			1		“Д.Улзытуев –агуухэ буриад поэт”-зохёолго бэшэлтэ.		
«Баруунай эрьедэ», «Захьяа», Эхэ дэлхэйтээ тухэрээлүүлэн дуулааб»					“Шоно-Баттарай дун” ардадэй дуутай зэргэсүүлгэ		
Классһаа гадхур уншалга	1	1			«Захьяа» гэрэн шүлэгтэйнэ танилсаха, уран гоёор уншаха. Шүлэгтэй уран найханай арганууд (зэргэсүүлгэ, метафора, эпитет, олицетворени,	Сээжэлдэхэ	

					гиперболгэ г.м.) дээрэ тогтохо.			
Н.Ш. Нимбуевай уран найханай «Шүлэргэлдэрэн сахилгаан»	1	1			Энэ гурүүн багша уран шүлэглэлын намтар, зохёохы зам тухай тобишохоноор хөөржэ үгөөд, тэрэнэй зохёолнууд соо буряад үндэрхэтэ арадай ажгабайдалай болон үзэл ханаанай тэрэ үе сагтай нягта холбоотой байхан тула туххай сингез болон гэжэ шэнжэлгэлшэдэй тэмдэглэһы хэлэхэ. Япон арадай шүлэгтэй тухэл хокку гэшы хэрэглэн, зарим шүлэгүүдээ бэшһыень тэмдэглэхэ.	Буряад лирикын нүгжэлтэ, тэрэнэй жанрнууд, поэтика.	Буряад романай, шүлэглэмэл болон зүжэглэмэл зохёолнуудай нүгжэлтэ тухай реферат бэшэлтэ	Конспект, схема
Холбоо нүгжөөлтэ, Уншад, үзөөд байхалдаа...	1	1			10-дахн класста гараланаа согсолхо, дабтаха	Тест дүүрэхэ	Вигуадхелен,с оп	

5. X классай хурагшадай мэдээ шадабаринн гол эрилтэнүүд

Хурагшад нимэнүүд юумэ мэдэхэ ёһотой:

— X класста шудалхан литературы асуудалнуудаар статьянуудай, хэлэһэн үгэнүүдэй гол шухала баримтануудые;

— литература соо харуулагдаһан арадай түүхэтэ замай шухала шатануудые;

— зохёол соо харуулагдаһан үе сагай онсо шэнжэ;

— X–XI классуудта шудалагдаһан уран зохёолшодой ажабайдалһаа ба зохёохы ажал ябуулгаһаа тон шухала мэдээсэлнүүдые; уран зохёолнуудай текстнүүдые;

— XI класста үзэгдэһэн зохёолнуудай сюжет, байгуулгын (композициин) онсо янза, гол үйлэдэгшэ нюурнуудай бодото түүхэдэ ба бүхы хүн түрэлтэндэ хабаатай типическэ удха шанартайзан абари (характер):

— уран зохёолой образ, литературна тип, арадша (народность), реализм, уран зохёолшын зохёон бэшэхэ маяг (найруулга) гэхэн ойлгосонуудай онсо шанар шэнжэ;

— үзэгдэһэн зохёолнуудай уран хайханай тусгаар онсо шэнжэнүүд;

— эпос, лирикэ, драма ба тэдэнэй жанрнууд.

Хурагшад нимэ юумэ шадаха зэргэтэй:

— зохёолнуудые гү, али тэдэнһээ хэһэгүүдые, мүн сээжэлдэһэнээ тодо уранаар уншажа:

— зохёолой гол зорилго элрүүлжэ;

— сюжетэй, байгуулгын (композициин) зүйлнүүдэй, образуудай гурим ба зураглан тобойлгожо харуулха хэлэнэй арга боломжонуудай үүргые тодорхойлжо;

— нэгэ гү, али хэдэн зохёолнуудай геройнуудые зэргэсүүлэн, зохёолой герой тухай хэлэжэ.

— уншаһан зохёолоор үгэһэн сэгнэлтгээ баримталжа;

— уран зохёол тодо уранаар уншажа;

— өөрынгөө һанамжые аман ба бэшэмэл хэлэлгээр дамжуулха түсэб табижа;

— үзэһэн зохёолоор гү, али хэдэн зохёолнуудаар гол асуудалай шэнжэтэй аман ба бэшэмэл бодомжолготой зохёолго (сочинени-бодомжолго), тэрэ тоодо зэргэсүүлһэн характеристикэ зохёожо, мүн литературна ба публицистическэ темэнүүдээр бодомжолготой зохёолго (сочинени-бодомжолго) зохёожо;

— литературы асуудалнуудаар бэшэһэн хүдэлмэрээр тезисүүдые ба конспектнүүдые табижа; нэгэ гү, али хэдэн материалнууд дээрэ үндэһэлэн литературна темэдэ проект бэлдэжэ; рецензи бэшэжэ шадаха ёһотой.

6. Нуралсалай методическа хангалга:

- 1.«Буряад литература, учебник», 10 класс Ц- А.Дугар-Нимаев, С.Бальжинимаева, 1989.
- 2.«Буряад литература, хрестомати», 10 класс
- 3.Ц.Цыренова, М.Батуева. «Булагай эхин», Улаан-Үдэ , «Бэлиг», 2002 он.
4. XX зуун жэлэй эхин үеын буряад уран зохёол. Улаан-Үдэ , «Бэлиг», 2009 он.
- 5.В. Махатов, Х. Цыденова. «Алтан гадахан», Улаан-Үдэ , «Бэлиг», 2009 он.
6. «Буряад хэлэн» электрон сахим ном.

Интернет онол арга:

- <http://www.edu.ru> – Федеральный портал «Российское образование».
- <http://www.edu03.ru/>-Министерство образования и науки РБ
- <http://www.buryadxelen.org>
- <http://www.nomoihan.org>
- <http://www.icf.edu.ru/> - Портал «Информационно-коммуникационные технологии в образовании».
- <http://www.kpmo.iv-edu.ru/> – Сайт регионального комплексного проекта модернизации образования.
- <http://feior.edu.ru/> - Федеральный центр информационно-образовательных ресурсов.
- <http://www.rikuo.ru/> – Сайт республиканского института кадров управления и образования.
- <http://www.fipi.ru/> – ФИПИ- Федеральный институт педагогических измерений.
- www.mon.gov.ru – Официальный сай Министерства образования и науки РФ.
- www.edu-all.ru – Справочно-информационный образовательный портал «Всеобуч»
- www.openclass.ru – Открытый класс.
- <http://school-sector.relarn.ru/> – Школьный сектор